

Karmelfiguren

DE MYSTIEK VAN JOHANNES VAN HET KRUIS

***i Oh noche que juntaste!
0 nacht die eenheid bracht!***

Hoe de ervaring en de leer van San Juan de la Cruz samenvatten? Wel, het gaat hem om de éénwording van de mens met God. Met niemand kan dat als met Hem. Want God „*transcendeert door interioriteit*”. God transcendeert d.w.z. : Hij is zo overtreffend anders dan wat of wie ook. Daarom is Hij zo on-(be)-grijpbaar. Daarom lijkt Hij zo afwezig. Maar zie: juist door die transcendentie, door zijn goddelijk anders zijn, is 'Hij als geen ander de mens nabij. „*Deus interior intimo meo*”, schreef Augustinus (God is mij meer nabij dan ik mezelf). God is inwezig. Hij is 's mensen transcendente interioriteit of innerlijkheid. „*Het middelpunt van de ziel is God*” (LV,1,12)2.

Inkeren in zichzelf moet de mens dus, maar dan zo diep dat hij door die Ander in Zichzelf wordt binnengehaald. „*Wie zich met de Heer verenigt, wordt met Hem één geest*”, schreef Paulus in 1 Kor. 6,17. Wie huwen worden volgens Genesis 2,24 „*twee in één vlees*”. Als God en mens elkander „huwen”, ondervindt en verklaart Joannes van het Kruis, worden ze „*twee naturen in één geest en liefde*” (GH,22,3). „*De ziel is dan immers al één geworden met Hem en tot op zekere hoogte is zij God door deelneming*” (LV,3,78).

Laten wij onze „*doctor mysticus*” zoals Jan van het Kruis wordt genoemd ons dat breder uiteenzetten.

Zoekend en gezocht

„Waar hebt Gij U verborgen?” roept de op God verliefde ziel Hem na. Hij was haar overkomen. Zo onverwacht, zo hartbenemend. Meer dan ooit tevoren. Maar toen ze meende eenheid te mogen beleven, was Hij weer weg *„Als een hert zijt Gij gevluucht”* (GH,1).

Joannes van het Kruis was een geboren dichter. Wat in hem omgaat, verwoordt hij vooreerst in verzen. Proza komt nadien, als mensen uit zijn kring hem uitleg vragen. Zijn symbolen verhullen immers meer dan ze openbaren. Hij verklaart ze welwillend. Toch geeft hij zich niet bloot. Hij legt uit wat een mens meemaakt als hij ingaat op Gods voorkomende genadigheid. *„God heeft ons het eerst liefgehad”* (1 Joh. 4,19). Daarom : *„Als de ziel God zoekt, dan zoekt haar Beminde haar nog veel meer”* (LV,3,28).

In het begin van zijn Cántico, zijn Geestelijk Hooglied, lijkt dat niet zo. God is zoek. *„Waar hebt Gij u verborgen?”* (GH,1). Eerst heeft Hij de ziel gewond van liefde en is er dan vandoor gegaan. Zo lokt Hij haar uit haar tent. Zij snelt Hem achterna. De wijde wereld in. Overall vindt ze sporen van haar God. Maar voetstappen volgen is nog niet het gezicht van de gezochte zien. En de speurtocht gaat verder, onvermoeibaar.

Schoonheid scheppend allerwege, snelde God doorheen de dreven. En waar Hij schreed en waar Hij keek, schonk zijn blik een glans van schoonheid (zie GH,5). Gods scheppen ziet Jan van het Kruis als een kijken van God. Reeds de blik van mensenogen hebben een scheppende kracht. Hij roept iets wakker in de mens die hij bevestigend aankijkt. Maar dan moet er reeds iets sluimerend aanwezig zijn. Als God daarentegen kijkt, ziet Hij wat niet was. Hij tovert het ook ons voor ogen. Niet als een begoocheling maar als een realiteit. God kijkt aan en zie, een mens opent de ogen en kijkt herkenkend terug. Hij speurt de trekken van Gods gelaat waarheen hij de ogen maar wendt. Hij voelt zich zelfs versluierd aangekeken door God. God kan dus niet ver zijn. Moed, mijn ziel !

Helaas, schouwend naar zijn schepselen ziet de ziel haar zo gezochte God niet te voorschijn komen. Dat schouwen vermeerdert wel haar kennis van Hem en wakkert haar liefde aan, maar ze lijdt er des te meer onder Hem maar niet te zien opdagen. Zij geraakt steeds meer gewond van liefde en ziek van verlangen. *„Ach, wie kan mij genezen? Wil u nu eindelijk gewonnen geven, en mij ook niet meer zenden van nu af aan uw boden, toch niet in staat mij, wat ik wens, te zeggen”* (GH,6). *„Zij verschaffen mij kennis en gewaarwordingen over U... Tot nu toe kon ik het daarmee uithouden, omdat ik U nog niet zo goed kende en nog niet zo veel van U hield. Nu echter is mijn liefde zo groot dat zij niet meer tevreden te stellen is met deze mededelingen... Schenk U toch aan mij in werkelijkheid door U in uw totaliteit te schenken aan de totaliteit van mijn ziel, zodat mijn hele ziel U mag bezitten in uw totaliteit... Ik, ik houd van U in uw totaliteit, maar die boden kunnen U niet in uw totaliteit aan mij mededelen... Wees Gij dus zelf èn bode èn boodschap”* (GH,6,6-7).

Verborgen binnenin

De op God verliefde ziel zocht tot nog toe de wereld af. Was zij soms vergeten dat Hij bij haar inwoont? Bij herhaling wijst Jan van het Kruis erop dat God — Vader, Zoon en H. Geest — inwezig is in de mens. „*Op verborgen wijze wezenlijk aanwezig in het innerlijke zijn van de ziel*” (GH,1,6). „*In het centrum en de grond van de ziel d.i. haar pure en intieme substantie*” (LV,4,3). Telkens wijst hij er tevens op dat God daar op verborgen wijze aanwezig is. Als de ziel haar geliefde niet vindt, ervarenderwijze, dan komt dat hierdoor: „*Wie iets moet zoeken dat verborgen is, moet in het verborgene doordringen tot de verborgen plaats waar het zich bevindt. Als hij het dan vindt, is hij even verborgen als dat ding*” (GH,1,9). „*Gij handelt dus zeer goed, o ziel, als gij Hem altijd zoekt waar Hij verborgen is. Als gij immers God beschouwt als verhevener en dieper dan alles waartoe gij kunt geraken, dan brengt gij daardoor veel lof aan God en zult gij zeer dicht bij Hem komen. Blijf daarom niet stilstaan of talmen bij datgene wat uw vermogens kunnen begrijpen. Ik bedoel hiermee dat gij nooit uw voldoening moet willen zoeken in wat gij van God kunt begrijpen. Zoek uw voldoening in wat gij van Hem niet kunt begrijpen. Blijf ook in uw liefde en genieting nooit staan bij wat gij van God kunt begrijpen of gewaarworden. Richt uw liefde en genieting op wat gij van Hem niet kunt begrijpen of gewaarworden... God is immers ontoegankelijk en verborgen. Al hebt gij nog zozeer de indruk Hem te vinden, Hem te voelen en Hem te begrijpen, toch moet gij Hem steeds blijven beschouwen als verborgen. Gij moet Hem dienen als verborgen in het verborgene. Wees niet gelijk die talrijke onverstandige mensen, die een geringe dunk van God hebben, die menen dat God verder weg is of meer verborgen als zij Hem niet begrijpen, proeven of gewaarworden. Eerder is het tegendeel waar*” (GH,1,12).

De weg waarlangs Joannes van het Kruis God ontmoet loopt doorheen de nacht. Hij voert alle gewone ervaren voorbij. „*Om te geraken tot wat ge nog niet smaakt, moet ge gaan langs de weg van het niet-smaken. Om te geraken tot wat ge nog niet weet, moet ge gaan langs de weg van het niet-weten... Om volledig tot het Al te komen, moet ge u volledig van alles ontdoen*” (BK,I,13,11). De ascese van Joannes is een mystieke. Het gaat om meer dan een morele heropvoeding van het mensenhart met al zijn roerselen. Er moet een omscholing plaats grijpen. Een omvorming. Anders kan Gods transcendentie niet ontdekt en niet doorleefd worden.

De nacht van het geloof

Steunend op de Schrift en op de klassieke theologie wijst onze doctor mysticus de drie zogenaamde theologale deugden: geloof, hoop en liefde, als hét middel aan om met God verenigd te worden. Zij brengen ons in contact met God maar maken ons tevens leeg van wat God niet is. Zo maken zij ons geheel ontvankelijk voor Gods Zelfgave. Zij brengen ons doorheen het niet tot het Al. Van de drie theologale deugden biedt het geloof het basisgegeven en staat al eens in de uiteenzettingen van Sint Jan van het Kruis als een synthese van alle drie.

Door het geloof nemen we de verkondiging voor waar aan. Het geloof richt ons echter doorheen alle formuleringen heen op God. Met die zo geviseerde God geeft het geloof zelfs een werkelijkheidscontact. Geloven is Gods transcendente immanentie doorleven. Dat is de mystieke dimensie van ieder geloof. Onze doctor mysticus is daar begrijpelijk zeer door geboeid. Hij wijdt daar veel bladzijden aan. Het mystieke leven zal niets anders zijn dan de ontplooiing van dat initiaal gegeven.

Een begin van mystiek contact met God lijkt zelfs ieder mens te hebben. In die richting wijzen o.a. volgende woorden : „*Het goddelijk licht van Gods Wezen dringt krachtens zijn natuur voortdurend in de ziel door, of beter gezegd, het woont in haar*” (BK, II,5,6). „*Als de zuivering en de ontleding van de ziel volledig is met betrekking tot de vatbare vormen en beelden, dan is het dus duidelijk dat de ziel zal rusten in dit zuivere en enkelvoudige licht. Zij zal daardoor omgevormd worden tot de toestand van volmaaktheid. Dit licht immers ontbreekt nooit in de ziel. Maar door de vormen en omhulsels, waarmee het geschapene de ziel omhult en hindert, dringt het niet in haar door. Wanneer deze obstakels en omhulsels helemaal wegvallen en de ziel achterblijft in pure naaktheid en armoede van geest, dan wordt zij, enkelvoudig en zuiver als zij is, onmiddellijk omgevormd in de enkelvoudige en zuivere wijsheid die de Zoon van God is. Want als aan de ziel, die in liefde is ontstoken, het natuurlijk voorwerp ontbreekt, dan stroomt het goddelijke op natuurlijke en bovennatuurlijke wijze in haar binnen. Er kan immers geen leegte blijven in de natuur*” (BK,II,15,4). Als de geest zich dus vrijmaakt van de veelvuldige indrukken van de schepselen en van de beelden en gedachten, dan wordt hem ontdekt wat er altijd al was : de eenvoudige volheid van het Godscontact. Vooreerst het Godscontact de mens van nature eigen, meteen als hij in genade is, het bovennatuurlijk contact met de Drieëne.

Soms lijkt het erop dat die ontleding voor een mens van goede wil binnen handbereik ligt. „*Als de ziel zich op deze manier ontledigt van alle dingen en zodoende met lege handen staat en zonder eigendom — dit is wat de ziel kan doen, zoals wij gezegd hebben — dan is het onmogelijk dat, waar de ziel het hare heeft gedaan, God zou nalaten het zijne te doen, namelijk Zichzelf mededelen aan de ziel, minstens in het geheim en in stilte. Dat is nog minder mogelijk dan dat de zon niet zou schijnen aan een serene en wolkenloze hemel. Immers zoals de zon 's morgens opgaat om in uw huis te schijnen, als ge maar de vensterluiken opent om ze binnen te laten, zo zal God binnenkomen in de ziel die ledig is... Als een zon staat God boven de zielen om Zich aan hen mede te delen*” (LV,3,46-47). Zeker, de mens moet de weg van de transcendentie opgaan zo ver als hij kan, maar de top van de berg van de Godsontmoeting bereikt hij toch niet op eigen kracht. Een speciale genadewerking moet hem omhoogheffen, Gods transcendentie binnen.

Dat komt ook aan het licht als Jan van het Kruis uitlegt hoe het geloof de naaste weg is tot de vereniging. Even lijkt het erop dat het geloof volstaat. *„Immers wat wij met dit schrijven uiteindelijk op het oog hebben en waar wij naartoe willen, zijn deze gunsten. Het is de goddelijke toenadering en vereniging van de ziel met de goddelijke Zelfstandigheid. Dat zal moeten gebeuren als wij de mystieke en confuse of donkere kennis behandelen. Dit moet nog gebeuren en wel daar waar wij bespreken hoe God door middel van de liefdevolle en donkere kennis één wordt met de ziel in een verheven en goddelijke graad. Deze liefdevolle donkere kennis, het geloof, staat in dit leven immers enigszins in dienst van de vereniging met God zoals het licht der heerlijkheid in het andere leven als middel dient voor de heldere aanschouwing van God”* (BK,II,24,4).

Hoewel de theologie van het geloof ons leert dat daarin reeds een begin van mystiek contact met God meegegeven is, blijkt uit het gehele oeuvre van onze doctor mysticus dat alleen een toegevoegd inlichten Gods het ervaren geeft waartoe hij ons wil brengen. Een wolkendek van beelden en begrippen verhindert Gods zon te zien. Gods zon moet echter zelf de wolken door een extra warm schijnen doen verdampen. Dan wordt het geloof een verlicht geloof en pas dan treedt contemplatie in zoals Jan van het Kruis deze verstaat. Dat is een groeiend gebeuren. Als de ziel de volle vereniging met God verkrijgt, dan spreekt onze heilige van een *fe ilustradisima*, een zeer verlicht geloof (LV,3,80)

De berg is zo hoog en het pad zo smal

Of God aan ieder mens dat bijzonder licht geeft dat hem schouwend één maakt met Hem, wordt door Joannes van het Kruis niet eensluidend beantwoord. In het boek van de Donkere Nacht antwoordt hij met een categorisch neen: *„Niet allen die zich met opzet toeleggen op de weg van de geest, worden door God tot de beschouwing verheven, zelfs niet de helft van hen; het waarom daarvan weet Hij”* (DN,I,9,9). Elders komt eerder de overtuiging naar voren dat wie stapsgewijze ingaat op Gods voorkomende genade, niet op zijn honger zal blijven. Niet alsof allen zullen mogen meemaken wat onze heilige geschonken werd. Van bepaalde hoge belevingen zegt hij dat uitdrukkelijk en geeft er ook een reden voor op: *„Weinig zielen geraken hiertoe. Maar er zijn er die zo ver gekomen zijn. Dat waren vooral degenen, wier kracht en geest moest uitdijen over de zonen die na hen komen. Bij deze eerstelingen van de geest gaf God immers overvloedige rijkdom en kracht aan het hoofd, in overeenstemming met het groter of kleiner getal van degenen die later kwamen en moesten teren op de leer en de geest van de eersten”* (LV,2,12).

De Karmelberg, symbool van de geestelijke vereniging, is niet een berg maar een gebergte. Veel hoogten dus. Maar de meesten van ons zijn tot veel hoger geroepen dan ze durven dromen. Zo'n top beschrijvend, roept onze geestelijke gids uit: *„Voor zo iets verhevens zijt gij geschapen, zielen, hiertoe zijt gij geroepen. Wat doet gij nu? Waarmee houdt ge u bezig? Uw pretenties zijn laag en uw bezit ellende”* (GH,39,7).

In lijden ligt verblijden

Dat wij niet zo hoog geraken als God voor ons droomt, komt door ons gebrek aan edelmoedigheid. De weg naar de top is altijd een smal pad. Via een veelvuldig *nada* naar het unieke *todo*. Ook al betekent zulks nog niet in alle opzichten een materiële beroving, dan toch een innerlijk vrij worden van alles door onthechting. En lijden kunnen wij hierbij niet uit de weg gaan. „*Hier moeten wij de reden aangeven waarom er slechts zo weinigen komen tot dit verheven stadium van volmaaktheid in de vereniging met God... Zij willen wel... maar wensen niet geleid te worden langs de weg van de volmaakten die een weg van wederwaardigheden is. Zij willen er zelfs niet de eerste stap op zetten. Zij onttrekken zich immers aan het geringste, aan datgene wat iedereen gewoonlijk moet lijden... Wij moeten God zeer gediend hebben, wij moeten om Hem zeer geduldig en standvastig zijn geweest... opdat God ons de grote gunst zou bewijzen ons meer innerlijk te beproeven om ons te overladen met gaven en verdiensten... Daarom moet de ziel het op hoge prijs stellen, wanneer God haar in- en uitwendige wederwaardigheden zendt. Zij moet begrijpen dat er slechts heel weinigen zijn die verdienen door lijden tot volmaaktheid te komen en die mogen lijden om te komen tot zo'n verheven toestand*” (LV,2,27-30).

Onze heilige schrijft dat uit ondervinding. Uit liefde tot de Gekruisigde koos hij zich de kloosternaam Juan de la Cruz. In beproevingen — en die zijn in zijn leven niet gering geweest — zag hij de kans in het lijden van zijn Christus te delen. Toch is ook hij geen droevige heilige. Wie zei ook weer : „*Un saint triste est un triste saint !*”. Het aantal bladzijden over de vreugde in de Heer overtreffen ver die over het lijden. Zie hier een typisch sanjuanistische zin: „*Ge zoudt dit als een groot geluk beschouwen terwijl gij ziet dat gij, zo stervend aan de wereld en aan uzelf, zoudt leven voor God in de genoegens van de geest*” (LV,2,28). Onder die beproevingen nu zijn er van uitgesproken mystieke aard. Zij behoren wezenlijk tot wat Jan van het Kruis aanduidt met *Noche Oscura* — Donkere Nacht.

Het inlichten Gods, dat het geloof zal schouwend maken en de liefde verenigend, wordt allereerst ervaren als verduisterend en verwijderend. Dat ligt niet aan het licht. Het is de mens die vooralsnog moreel en psychologisch onaangepast is. „*De ziel moet immers komen tot het bezit van een goddelijk aanvoelen en een zeer edelmoedig en genotvol inzicht in alle goddelijke en menselijke dingen... Daarom dient de geest verfijnd te worden. Hij moet afgesneden worden van zijn gewoon en natuurlijk aanvoelen. Daarom moet hij door middel van deze louterende beschouwing terecht komen in een toestand van hevige angst en benauwenis*” (DN,II,9,5). Er is echter een grote variatie in de intensiteit en de duur van deze louterende nachten. En God gaat ook geleidelijk aan te werk (lees: DN,I,14,5).

Van meditatie naar contemplatie

Sint Jan van het Kruis heeft in zijn werken niet uitsluitend maar toch hoofdzakelijk aandacht besteed aan het gebedsleven. De aanhef van de verklaring van zijn Geestelijk Hooglied zegt het uitdrukkelijk: „*Verklaring van het gedicht dat de wederkerige liefde tussen de ziel en haar Bruidegom Christus bezingt. Hierin worden enkele punten en uitwerkingen van het gebed vermeld en verklaard*”. Een bijzonder verdienstelijke bijdrage aan de theologie van het gebed levert onze mysticus waar hij de overgang behandelt van meditatie naar contemplatie. Meditatie noemt hij iedere wijze van bidden waarin de mens, hoewel niet zonder de bijstand van de H. Geest, nog zelf werkend is. Mediterend poogt de biddende mens tot religieuze inzichten te komen en de daaraan beantwoordende gevoelens op te wekken en de gepaste besluiten te treffen. Velen — en sommigen al heel spoedig — ondervinden dat ze daarmee niet blijvend kunnen doorgaan. Zij komen in een groeiende dorheid terecht. Zij voelen zich daarin door God verlaten en krijgen daardoor schuldgevoelens. Pijnlijke fase ! Vooral als ze geen goede begeleiding vinden. Een reden voor onze doctor mysticus om naar de pen te grijpen (zie Prol. BK).

De reden van deze onmacht bij het bidden is een *influenza secreta*, een geheime invloed van de H. Geest. Deze verlamt de zelfwerkzaamheid van de mens tijdens het bidden. De bidder zal een houding moeten aannemen (aanleren) van ontvankelijkheid. „*De zuivere beschouwing bestaat in het ontvangen*” (LV,3,36). Dat goddelijk ingrijpen is in het gewone geval niet zo overweldigend. Daarenboven ervaart de bidder aanvankelijk eerder beroving dan vervulling. Daarom geeft Jan van het Kruis drie tekens of symptomen aan om uit te maken dat niet een lauw of zondig leven ofwel een ziekte of depressie de oorzaak is van die malaise maar een andersoortig bidden. Dat wat onze doctor mysticus contemplatie noemt.

In DN,I,9 duidt hij de drie tekens als volgt aan. Vooreerst vindt men geen smaak meer in God maar ook niet in iets geschapens. Men is tevens erover bezorgd dat men vervreemd raakt van God. Tenslotte ondervindt men dat gebed op basis van pakkende gedachten, aangrijpende beelden en vrome gevoelens niet meer gaat. Dat is wel niet altijd even erg maar het neemt met de tijd toe. Ook in BK, II,13 somt hij drie tekens op die samen genomen uitsluitel moeten geven. „*Het derde en zekerste teken bestaat hierin dat de ziel graag in een toestand verkeert van eenzaamheid en liefdevolle aandacht voor God; en dit zonder enige bijzondere overweging, in innerlijke vrede, rust en ontspanning, zonder activiteit en inspanning van de vermogens, geheugen, verstand en wil — tenminste zonder redenerende werkzaamheid, waarbij men van het ene punt naar het andere gaat — maar alleen in een toestand van algemene, liefdevolle oplettendheid en aandacht... zonder enig bepaald begrip en zonder uitdrukkelijk te weten waarover het gaat*” (BK,II,13,4). In het begin heeft de biddende mens er nog moeite mee de juiste houding te vinden. Hij zoekt nog te veel het tastbare van vroeger. „*Deze onbepaalde kennis is soms zo fijn en teer dat de ziel, ook al is zij ermee bezig, niet in staat is ze te zien of op te merken. Dit is des te meer het geval naarmate die kennis zuiverder, eenvoudiger, volmaakter, geestelijker en inwendiger is*” (BK,II,14,8). „*Zelf doet de ziel niets tenzij haar aandacht liefdevol op God gericht houden zonder iets te willen voelen of zien. In deze toestand wordt God op passieve wijze aan haar meegedeeld. Zo wordt ook aan iemand die de ogen open houdt, het licht op passieve wijze meegedeeld, zonder dat hij iets anders doet dan de ogen open houden*” (BK,II,15,2). Doorgaans is het echter niet zo dat men ineens constant in contemplatie wordt gesteld. Men moet nog wel eens terugkeren naar een overigens gematigd mediteren.

Wie er echter toe geroepen wordt, zal de contemplatie zien de overhand halen. De kennis die in de contemplatie aan de mens geschonken wordt, karakteriseert onze mysticus als *confusa y general*. De kennis die de meditatie verwerft, is er een in beelden en begrippen en daardoor versnipperd en beperkt tot dit of dat aspect. In de contemplatie daarentegen ontvangt de mens een kennis van God buiten alle beelden en begrippen om. Daarom is ze niet afgegrensd (*confusa*) en alomvattend (*general*).

God door deelneming

Naarmate de louterende en verlichtende invloed van God en de vrije en edelmoedige volgzaamheid van de mens toenemen, groeit deze naar de vereniging met God. Het geloof wordt steeds meer verlicht en de liefde alsmaar zuiverder gloed. De bruid van het Cantico mag met haar Heer een mystieke verloving aangaan, later een geestelijk huwelijk. Wat volgens de Schrift van ieder mens in genade mag gezegd, wordt op een pregnante manier in haar verwezenlijkt. Volle uitbloei van het genadeleven.

„De ziel is nu immers al één geworden met Hem en tot op zekere hoogte is zij God door deelneming. Ofschoon nog niet zo volmaakt als in het andere leven, is het toch, zoals wij zeiden, als een schaduw van God. Omdat de ziel door die substantiële omvorming een schaduw van God is, doet zij op die manier in God door God wat Hij in haar doet door Zichzelf en wel op de manier waarop Hij het doet. Hun beider wil is immers één. Dus is ook de activiteit van God en die van de ziel één. Zoals God Zich aan haar geeft met vrije en genadevolle wil, zo geeft ook zij, omdat haar wil des te vrijer en edelmoediger is naarmate hij meer met God verenigd is, God aan God zelf in God. Het is de waarachtige en ongedeelde gave van de ziel aan God... Wat haar wil betreft, geeft zij Hem zoveel terug als zij van Hem ontvangt” (LV,3,78).

„Bij wijze van ademhaling heft de Heilige Geest de ziel op zeer sublieme wijze omhoog met zijn goddelijke ademtocht. Hij bezielt haar en maakt haar geschikt om in God dezelfde toedeming van liefde te voltrekken, die de Vader ademt naar de Zoon en de Zoon naar de Vader. Aldus wordt bij deze omvorming de Heilige Geest haar toegeademd in de Vader en de Zoon om haar één te maken met God. Er zou immers geen sprake kunnen zijn van waarachtige en totale omvorming als de ziel niet omgevormd werd in de drie Personen van de Allerheiligste Drievuldigheid op een wijze die openbaar en manifest is” (GH,39,3). Opvallend is hoe Jan van het Kruis hierbij beroep doet op woorden van de Schrift die eigenlijk voor ieder christen, die naam waardig, gelden. Zo: „Omdat gij zonen zijt, heeft God de Geest van zijn Zoon neergezonden in uw harten en Deze roept naar de Vader” (Gal. 4,6). Hij merkt daarbij op: „Dit geschiedt bij de Zaligen in het andere leven en bij de volmaakten in dit leven op de beschreven wijzen” (GH,39,4). Het hoogste mystieke leven is dus volgens hem niets anders dan een volkomen openbloeien van de genade van het doopsel.

Daaruit volgt nog niet dat allen het op die manier gaan beleven waarop Joannes van het Kruis het beschrijft. *„Weliswaar kan een ziel volgens haar geringe of grote ontvankelijkheid tot vereniging gekomen zijn, maar dit geschiedt niet voor allen in dezelfde mate, want dit gebeurt zoals de Heer het ieder wil geven. Het gebeurt op dezelfde wijze als men Hem in de hemel ziet. Sommigen zien meer, anderen zien minder, maar allen zien God en allen zijn tevreden, omdat hun ontvankelijkheid voldaan is. Daardoor komt het dat men ook in dit leven sommige zielen vindt met gelijke vrede en rust in de toestand van volmaaktheid, en ieder is voldaan. Maar*

met dat alles zal de ene veel trappen hoger verheven kunnen zijn dan de andere en toch kunnen beiden even voldaan zijn, omdat hun ontvankelijkheid voldaan is". De heilige voegt er waarschuwend en bij wijze van besluit aan toe: „Maar de ziel die niet tot die zuiverheid komt welke in overeenstemming is met haar ontvankelijkheid, komt nooit tot de ware vrede en voldoening. Zij is immers niet gekomen tot het bezit van die ontbloting en leegte in haar vermogens, welke vereist worden voor de enkelvoudige vereniging” (BK,II,5,10-11).

*„Als ge bij iets blijft stilstaan,
werpt ge u niet met hart en ziel op het Al.
Om volledig tot het Al te komen,
moet ge u volledig van alles ontdoen.
Als ge eenmaal volledig tot het bezit komt van het Al,
moet ge het vasthouden zonder iets anders te willen.
Als ge immers in het Al nog iets aparts wilt bezitten,
houdt ge God niet voor uw zuivere schat”
(BK,I,13,12).*

Auteur: Jan Lammens, ocd

Overzicht gebruikte afkortingen:

GH: Geestelijk hooglied

BK: Bestijging van de Berg Karmel

DN: Donkere Nacht

LV: Levende Vlam van Liefde

Copyright © *Vlaamse Karmel*

Burgstraat 46

9000 Gent

Tel: 032 (0)9/225 57 87